

Renée Jones-Bos overhandigt
haar geloofsbrieven aan de
Russische president Vladimir
Poetin, 9 november 2016.

A photograph of Renée Jones-Bos, a Dutch diplomat, handing her credentials to Vladimir Putin, the Russian President. They are in a formal setting with ornate gold-colored columns and a large chandelier. Jones-Bos is wearing a black dress and is bowing slightly while handing the document. Putin is wearing a dark suit and is holding the document. A white podium with a microphone is between them.

**‘HET IS GEEN
VAK MEER
VOOR DEFTIGE
HEREN’**

De gespannen internationale verhoudingen zijn dagelijks in het nieuws. Maar hoe gaat het eraan toe achter de schermen? Wat is de bijdrage van diplomaten? Hoe benaderen zij een land als Rusland? 'Je hoeft tegen de Russen niet omzichtig te praten,' zegt oud-ambassadeur Renée Jones-Bos. 'Die zijn ook heel direct.'

Door Mirjam Janssen

Drie jaar geleden ging Renée Jones-Bos met pensioen, na een loopbaan van veertig jaar in dienst van Buitenlandse Zaken. Ze was actief over de hele wereld, van Suriname tot Bangladesh en van Washington tot Moskou. En nog steeds is ze volop aan het werk. Zo zit ze in de commissie die de chaotische evacuatie van tolken vorig jaar uit Kabul evalueert, is ze voorzitter van de raad van toezicht van Hermitage Amsterdam en was ze tot voor kort gezant Medische Isotopen voor het ministerie van VWS, wat betekent dat ze meedacht over de toekomst van de kernreactor in Petten. 'Ik kan mijn diplomatieke skills nog steeds gebruiken,' vertelt ze.

Als u terugkijkt op uw lange diplomatieke loopbaan, wat is er dan veranderd?

'De multilaterale samenwerking, met name in de EU en de NAVO, is steeds belangrijker geworden. Ik heb de Europese samenwerking zien groeien. Eerst had elk land een eigen buitenlands beleid, maar er wordt steeds meer samengewerkt, al is dat met 27 landen niet altijd eenvoudig. Als geheel is de EU een veel

machtiger blok. En dat is ook nodig. In de jaren nul leek machtspolitiek voorbij. Maar nu is het duidelijk dat die terug is. Je bent het best af in een sterke alliantie.'

Rond 2010 is er bezuinigd op buitenlands beleid. Was dat terecht?

'De indruk was toen dat de politieke spanningen minder waren, dat we de nadruk konden leggen op economische diplomatie. Dat was toch niet genoeg. Al snel werden de politieke dimensie en de veiligheid, waaronder terrorismebestrijding, weer belangrijker.'

Hoe belangrijk is Nederland in de internationale diplomatie?

'Het is een klein land, maar het behoort wel tot de top-20 economieën. We hebben een open economie en zijn wereldwijd actief. Daarom moeten we overal voor onze belangen opkomen. Als je de beslissingen aan andere landen overlaat, krijg je wat zij willen, niet wat wij willen. Je moet als land laten zien wat jij belangrijk vindt.'

Wat kun je als diplomaat bereiken?

'Er is zelden sprake van grote triomfen. Er zijn veel landen, veel belangen; het is geduldig werk achter de schermen. Henry Kissinger zei:

"Diplomacy is the patient accumulation of partial successes" – en zo is het. Je moet op veel borden tegelijk schaken. Regeringen formuleren plannen en idealen, en die moet je vertalen. Als de EU en de NAVO sancties tegen Rusland willen instellen, moeten diplomaten die uitwerken: wat is er mogelijk? Welke personen kunnen op de sanctielijst? Maar het kan ook zijn dat er een Nederlander in Latijns-Amerika in de gevangenis zit die dringend medicijnen nodig heeft. Dan regel je dat. Of een Nederlands bedrijf heeft behoefte aan een contact in de VS. Dan gebruik je als diplomaat je *convening power* om een afspraak te regelen met Amerikaanse tegenhangers.'

Renée Jones-Bos tijdens het internationale bal van het Rode Kruis in Mar-a-Lago, 29 januari 2011.

'Je krijgt recht voor je raap te horen wat de Russen vinden'

Hoe is de verhouding vanuit een ambassade met Nederland?

'Vroeger ging je naar een ver land en voer de vrachtboot met post bij wijze van spreken één keer per maand. Het adagium was: handel naar bevind van zaken. Daarnaast moest je wachten op instructies. Tegenwoordig staat iedereen constant met elkaar in verbinding. Nieuws is meteen bekend. Diplomaten hoeven minder verslag te doen, maar moeten meer duiden. Wat zijn de consequenties voor Nederland? Welke beleidsopties zijn er? Buitenlandse Zaken vindt dat diplomatie verankerd moet zijn in het nationale debat. Je moet goed weten wat er in Nederland speelt, je moet de eisen van je land kennen. Om de paar jaar werken diplomaten daarom een tijd in Nederland. Als diplomaat ben je een ambtenaar ten dienste van de politiek. Binnenskamers kun je tegengas geven en flinke discussies voeren, maar uiteindelijk is de politiek de baas.'

Wanneer ben je een goede diplomaat?

'Je moet oprecht nieuwsgierig zijn naar andere mensen, je moet tegen crisissituaties kunnen en ertegen kunnen dat je ver van familie en vrienden zit. Je mag begrip hebben voor een ander land, maar je moet blijven redeneren vanuit het Nederlands belang, want daarvoor ben je er.

Het type diplomaat is overigens veranderd. Het is geen vak meer voor deftige heren die alleen praten met hoogmogen. Je moet met

Maar kunnen de meeste organisaties dat niet zelf? Je kunt toch googelen wie je in een ander land moet hebben?

'Maar daarmee weet je niet automatisch wie geschikt is voor samenwerking. Stel dat je als museum buitenlandse samenwerking zoekt; dan is het handig als de ambassade voor je kan nagaan wat een goede gesprekspartner is. Beide partijen worden dan uitgenodigd op de ambassade en het contact is gelegd. Daarna kunnen ze het vaak zelf af. In veel landen lopen alle contacten via de staat en dan heb je ook een ambassade nodig om het gesprek te beginnen.'

mensen uit alle lagen van de bevolking kunnen omgaan. Er zijn nu veel meer vrouwelijke diplomaten. Toen ik in de jaren tachtig in het diplomatenklasje zat, was ik de enige vrouw. Een van de chefs zei: "Gefeliciteerd met je diploma, maar zeg nu zelf: diplomatie is geen zaak voor een vrouw." In de jaren negentig streefden we naar een instroom van 50 procent vrouwen, en dat is gelukt. Tegenwoordig zoeken we niet alleen witte Nederlanders. De diplomatie moet Nederland weerspiegelen.'

Hoe word je ambassadeur?

'Je wordt door Nederland aangewezen en het ontvangende land moet je aanstelling goedkeuren. Als dat is gebeurd, volgt er een ceremonie waarin je je geloofsbrieven aanbiedt. Dat zijn brieven die je letterlijk van de koning hebt gekregen. Daarin staat wie je bent en dat je bent wie je zegt dat je bent. Dat is een oude traditie, want vroeger kon iedereen zich makkelijker als een ander voordoen. Na die ceremonie kun je officieel functioneren.

Het is een formele wereld. Bovenaan staat de ambassadeur, daaronder de plaatsvervangend ambassadeur en vervolgens de eerste, tweede en derde secretaris. De viceminister van een land spreekt niet met de secretaris, maar met de ambassadeur. Als mijn landbouwattaché een boodschap wilde overbrengen ging ik met hem mee omdat ik zo op een hoger niveau binnen kon komen. Maar binnen de ambassade zelf is de sfeer veel informeler. Ook bij ontvangsten spreek je met iedereen. Je moet veel netwerken.'

U hebt de geloofsbrievenceremonie twee keer meegemaakt, in 2016 in Rusland en in 2008 in de Verenigde Staten. Hoe ging dat?

'In Rusland is het een formele aangelegenheid. Ik werd met een groepje andere ambassadeurs ontvangen op het Kremlin. Bij binnenkomst gingen we een lange trap op. Bovenaan stond de chef Protocol. Vervolgens moesten we wachten;

CV

Renée Jones-Bos (Oud-Beijerland, 1952) was ambassadeur voor Nederland in Washington (2008-2012) en Moskou (2016-2019). Verder was ze onder meer secretaris-generaal van het ministerie van Buitenlandse Zaken en bekleedde ze diplomatieke posten in Dhaka, Paramaribo en Praag. Ze heeft Italiaans, Engels, Russisch, politiek en economie gestudeerd.

Poetin komt altijd te laat. Op een gegeven moment gingen de gouden deuren toch open en ging iedereen staan. Daarna hield Poetin een toespraak over de toestand in de wereld. Op dat moment was Trump net gekozen. Het was de eerste officiële Russische reactie op Trump. Poetin feliciteerde hem en zei dat hij hoopte op herstel van de Russisch-Amerikaanse relatie.

Vervolgens zei hij iets over elk land van de nieuwe ambassadeurs. De verhouding met Nederland was toen al moeizaam. Hij sprak zuinigjes dat die teleurstellend was en dat ik maar hard moest werken. Nadat iedereen zijn geloofsbrieven had aangeboden was er Russische champagne. Daarna heb ik nog even met Poetin kunnen spreken. Ik heb gezegd dat voor Nederland MH17 een probleem vormde en dat ik wilde zoeken naar oplossingen. Maar een echt persoonlijk gesprek was niet mogelijk.

De Amerikanen pakken het heel anders aan. Toen ik ambassadeur in Washington werd, kreeg ik met mijn gezin een uitnodiging van het Witte Huis. Ik kon twintig minuten alleen met president Bush praten over de Amerikaans-

Na een overleg op het ministerie van Buitenlandse Zaken in Moskou, 30 maart 2018.

Tijdens de troonsbestijging van Willem-Alexander is Renée Jones-Bos samen met wetenschapper Robbert Dijkgraaf (midden) en dressuuramazone Anky van Grunsven (rechts) heraut van de koning, 30 april 2013.

'Machtspolitiek is terug; je bent het best af in een sterke alliantie'

Nederlandse verhouding. En Bush liet mijn twee kinderen – toen studenten – zelf het Oval Office zien.'

Is Rusland moeilijker voor een diplomaat?

'Je moet je stijl aanpassen aan het land waar je werkt. Ik ben vanwege Nederlandse standpunten in Moskou vaak op het matje geroepen. Dan vertelden zij waar ze boos over waren en ik waar wij ontevreden over waren. Dat hoeft niet in omzichtige bewoordingen. Russen zijn ook heel direct. Je krijgt recht voor z'n raap te horen wat ze vinden. Tijdens een lunch met minister van Buitenlandse Zaken Lavrov en andere EU-ambassadeurs begonnen wij over de mensenrechtensituatie in Rusland. Meteen daarop sloegen zij ons om de oren met Black Lives Matter, het racisme in het Westen en het feit dat de SGP geen vrouwen op de kieslijst plaatst.'

Was de Russische inval in Oekraïne voorspelbaar?

'Sommigen zeggen dat je die kon zien aankomen.'

Europa was verdeeld over de relatie met Rusland. Nederland was niet naïef na de inval in de Krim en MH17. We probeerden de verhoudingen in goede banen te leiden, we probeerden de verantwoordelijken van de ramp met de MH17 voor de rechter te brengen. Maar niemand dacht toen dat Poetin Oekraïne zou willen bezetten.

De verwachting was wel dat de Donbas een zeurende kwestie zou blijven. Na de inval trokken de lidstaten al snel één lijn. Dat had Poetin waarschijnlijk niet verwacht. En ook niet dat Oekraïnes kandidaat-lidmaatschap van de EU en het NAVO-lidmaatschap van Finland en Zweden zo snel zouden gaan.'

Wordt er nu achter de schermen onderhandeld, denkt u?

'Dat weet ik niet precies. Wij steunen Oekraïne, en dat moeten we vooral doen, maar dat moet aangeven hoe het verdergaat. Ik vind dat we pas moeten onderhandelen als Oekraïne dat wil.' ●